

ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ІСТОРИЧНИЙ
МУЗЕЙ
ІМ. ДМИТРА ЯВОРНИЦЬКОГО

КЗК „Дніпропетровський національний історичний музей імені Д.І. Яворницького” ДОР”
Адреса: пр. Дмитра Яворницького, 18,
м. Дніпро, 49005
E-mail: museum@ua.fm;
www.museum.dp.ua
tel.: 0672110433

16.01.24 № 17

На №

від

Голові Синельниківської
міської ради
Дмитру ЗРАЖЕВСЬКОМУ

Адміністрація КЗК “Дніпропетровський національний історичний музей ім Д.І. Яворницького” ДОР” надає історичну довідку на Ваш запит вих. №01-18-223/0/2-24 від 10.01.2024 р. :

ІСТОРИЧНА ДОВІДКА про виникнення міста Синельникове та походження його назви

Датою заснування Синельникового традиційно вважається серпень 1868 року – дата заснування однойменної залізничної станції та початку спорудження будівлі вокзалу.

У зв'язку з будівництвом в другій половині ХІХ ст. на Півдні України залізниць, на цій території було споруджено ділянку Лозово-Севастопольської залізниці (між Лозовою та Олександрівськом, нині м. Запоріжжя). Цю залізницю будував підприємець Петро Йонович Губонін, у подальшому вона була викуплена імперським урядом. Згодом, з 1896 р. ця залізниця стала частиною Курсько-Харківсько-Севастопольської залізниці.

Саме у 1868 році розпочалося спорудження залізничної станції, яка отримала назву Синельникове. У цей же час розпочалося будівництво відгалуження, колії Синельникове – Нижньодніпровськ (тоді «станція Катеринослав») Катерининської залізниці, яке завершилося 1873 року.

2 травня 1868 р. інженер шляхів сполучення М. Рижусников доповів про готовність проекту станції Синельникове Лозово-Севастопольської залізниці. А 3 серпня того ж року почалась реалізація цього проекту. Саме в серпні 1868 р. було закладено фундамент будівлі станції (згодом вокзалу) та розпочалося будівництво.

Станція Синельникове, як і вся Лозово-Севастопольська залізниця, була урочисто відкрита 15 листопада 1873 р. Того ж року станція стала вузловою. Вона знаходилася в місці перетину двох залізничних гілок – Катерининської (захід-схід) та Лозово-Севастопольської (північ-південь). Відкриті, по суті, були дві станції – Синельникове та Синельникове-Мале (нині Синельникове-І та Синельникове-ІІ).

Назва станції Синельникове має походження – від **прізвища дворянського роду Синельникових**, які володіли цими землями від кінця XVIII ст., з 1770-х років.

У 1777 р. уряд Російської імперії подарував частину земель генералові І.М. Синельникову. Синельников Іван Максимович (1741-1788) – видатний державний діяч Російської імперії другої половини XVIII ст., якого називали «правитель» Катеринославського намісництва (займав цю посаду в 1784-1788 роках). Відомий як організатор заселення Південної України, як перший будівник губернського міста Катеринослава на Дніпрі. У 1788 р. під час облоги міста Очакова отримав смертельне поранення в нижню частину тіла, й на другий день помер. Похований біля Свято-Катерининського собору в м. Херсоні.

У подальшому землями генерала володіли його нащадки, представники дворянського роду Синельникових. Станом на момент будівництва станції (1868 р.) цими землями володів генерал-майор Іван Васильович Синельников – онук І.М. Синельникова (помер у 1869 р.).

Станція Синельникове майже одразу після свого заснування стала важливим залізничним вузлом лівобережжя Дніпра та Південної України. У 1877 р., за даними поземельного перепису, на станції Синельникове вже нараховувалось 8 житлових будинків та 3 нежитлових (лазня, туалет та навіс). Діяла кузня. Церков, шкіл, ярмарок ще не було.

Біля станції швидко зросло селище Павлоградського повіту Катеринославської губернії, яке отримало таку ж саму назву. За першим переписом населення Російської імперії 1897 р., населення селища складало 2900 осіб. Основна частина мешканців працювала на залізниці, інша частина займалася сільським господарством та промислами: пошиття взуття, бондарство, виготовлення речей хатнього вжитку.

Енциклопедичний словник Брокгауза та Ефрона подає в 1900 р. такий опис: «Синельниково – поселок Павлоградского уезда Екатеринославской губернии, около станции железной дороги того же имени. Жителей 1500. Крупный пункт покупки и ссыпки хлеба. 18 промышленных и торговых заведений». Почтово-телеграфное отделение с сберегательной кассой. Вблизи пороховой завод».

Вже наприкінці XIX століття в Синельниковому розвивається інфраструктура. Виникли перші підприємства, пов'язані з обслуговуванням залізничного транспорту. У 1895 р. було зведено паровозне депо та вагоноремонтні майстерні. Існували приватні підприємства по виробленню сільгосппродукції. У 1900 році було відкрито пороховий завод С. Якубовського, на якому працювало близько 100 осіб. У 1903 році відкрита ковальсько-пресова майстерня Б. Яцкевича.

У 1893 р. на станції виникає поштове відділення; 17 грудня 1900 р. тут було встановлено телеграф, розпочато прийом телеграм.

У 1899 р. на станції була збудована Миколаївська церква. У 1897 р. почало діяти двокласне училище з підготовки телеграфістів та конторщиків. У 1908 р. відкрита земська школа, у 1912 р. – жіноча прогімназія (з 1913 р. – комерційне училище).

Селище стало важливим центром закупівлі та відправки хліба. В Синельниковому діяли товариства взаємного кредиту та відділення Санкт-Петербурзького міжнародного комерційного банку. Загальний оборот капіталу 50 торговельних контор, що розташовувались у селищі, 500 тис. карб. на рік.

У 1900-х роках зведено вокзал станції Синельникове-І. Це велика триповерхова будівля у стилі модерн. Вокзал спроектував архітектор, цивільний інженер В.Л. Глазирін. Існує його архітектурний «двійник» - вокзал Улан-Уде на Далекому Сході.

До 1914 року станція Синельникове була одним із найважливіших залізничних вузлів Півдня України. Загальний вантажообіг вузла становив 2,5 млн пудів за рік. У радянський час Синельникове стає містом, центром району Дніпропетровської області.

У 1874 році на нинішній північній околиці міста Синельникового, було засновано поселення менонітських колоністів Ейгенфельд. Назва (нім. Eigenfeld) – означає «рідне поле». Населення складало 576 осіб. Колоністи займалися постачанням продуктів сільського господарства, а також ремісництвом. Колонія ліквідована в радянський період, у 1920-х рр., а поселення перейменоване на село Веселе. Тобто, це поселення, яке виникло незалежно від станції та міста Синельникове, нині входить до його складу.

Таким чином, місто Синельникове веде свій родовід від однойменної залізничної станції, заснованої в серпні 1868 року. Назва ж станції походить від прізвища дворянського роду Синельникових, які володіли цими землями з кінця XVIII ст.

Список використаних джерел та літератури:

1. Альохін В.І. Синельниківщина – вчора, сьогодні, завтра (час, події, люди). – Синельникове, 2000.
2. Безуглий М. Синельниковому – 100 років! // Прапор юності. – 1968. – 15 серпня.
3. Богомаз М. Станція називається. – Дніпропетровськ, 1993.
4. Власенко Т. Архіви знають все. Синельниковому – 123 роки // Ленінські заповіді. – 1991. – 20 вересня.
5. Гришин І.І. Із джерел живої пам'яті // Синельниківські вісті. – 1993. – 18 травня.
6. З днем народження, Синельникове! // Синельниківські вісті. – 2001. – 26 вересня.
7. История городов и сел Украинской ССР. Днепропетровская область. – К., 1977.
8. Історія міст і сіл Української РСР. Дніпропетровська область. – К., 1969.
9. По Екатерининской железной дороге. Вып. 1. – Екатеринослав, 1903.
10. Російський державний історичний архів. – Ф. 1290, оп. 4, спр. 188, арк. 277-278.
11. Семенко Г. Ювілей міста // Зоря. – 1968. – 16 серпня.
12. Синельникове сьогодні. 135 років. – Дніпропетровськ, 2003.
13. Синельниково // Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона. Т. XXX. – С. 27.
14. Яворницький Д.І. До історії Степової України. – Дніпропетровське, 1929.
15. Яценко В. Синельниковому – 100 років // Зоря. – 1968. – 26 травня.

В.о. директора музею

Олександр Старік